

บทที่ 2

วาระกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน หากประชากรของประเทศได้รับการศึกษาสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง การพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น คุณภาพชีวิตของประชาชนจะดีขึ้น การศึกษาประเภทโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนประเภทหนึ่งที่ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้ด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่ง คือ ลูกชาวไร่ชาวนาในชนบทที่ยากจน เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วแม้ปรารถนาเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาที่หมดโอกาส เพราะความขาดแคลนทางเศรษฐกิจของบิดามารดาจึงเลือกหนทางเข้ามาบวชเรียนเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนา แล้วสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้เพราะการครองชีพในรูปของบรรพชิต ช่วยประหยัดรายจ่ายของผู้ปกครองได้มาก จึงมีผู้สนใจสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นจำนวนมากดังสถิติจำนวนนักเรียนที่เสนอไว้ในบทที่ 1 (หน้า 3) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย สังกัดกรมการศาสนา เปิดสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2514 รับนักเรียนเข้าเรียนเฉพาะที่เป็นพระภิกษุหรือสามเณรเท่านั้น บัดนี้นับเวลาดำเนินการได้ถึง 17 ปีแล้ว (2531) จึงน่าจะมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนประเภทนี้บ้าง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความสัมพันธ์และการส่งผลของตัวแปรที่คาดว่าเป็นองค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร สำหรับบทนี้ได้นำเสนอวาระกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดเป็นหัวข้อดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรม
  - 1.1 ความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรม
  - 1.2 ประวัติโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
  - 1.3 วัตถุประสงค์และโครงสร้างของหลักสูตร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรม

1.1 ความเป็นมาของการศึกษาพระปริยัติธรรม

การศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนที่เป็นคฤหัสถ์ในสถานศึกษาต่าง ๆ เป็นการเล่าเรียนทางโลก การเล่าเรียนทางธรรม ในพระพุทธศาสนา เรียกว่า "การศึกษาปริยัติธรรม" (ชาเลื่อง วุฒิจันทร์ 2523:70) การเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร กำหนดเป็น 2 อย่าง คือ คันถธุระและวิปัสณาธุระ คันถธุระได้แก่การศึกษาพระธรรมวินัยอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ส่วนวิปัสณาธุระ ได้แก่การเรีนฝึกหัดจิตใจของตน ให้ปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง หลังจากที่พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว 3 เดือน พระมหากัสสปเถระประชุมพระอรหันต์ 500 รูป ทำสังคายนา รวบรวมพระธรรมวินัยร้อยกรองได้ทั้งหมด 84,000 พระธรรมขันธ์ ทำอยู่ 7 เดือนเสร็จ จัดได้เป็น 3 หมวดคือ พระสูตร หรือ พระสุตตันตปิฎก พระวินัย หรือ พระวินัยปิฎก และพระอภิธรรม หรือ พระอภิธรรมปิฎก รวมเรียกว่า "พระไตรปิฎก" (สุชีพ ปุณฺณานุกาพ 2525 : 1) พระไตรปิฎกจึงเป็นคัมภีร์หรือตำราของพระพุทธศาสนาสืบแต่นั้นเป็นต้นมา

พระไตรปิฎกดั้งเดิมบันทึกด้วยภาษาบาลีการเล่าเรียนพระธรรมวินัยต้องใช้พระไตรปิฎกเป็นตำราผู้เรียนจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีให้มีความรู้แตกฉาน จึงจะสามารถล่วงรู้คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกได้อย่างถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อนเลื่อนไปจากของเดิม การศึกษาพระปริยัติธรรมจึงกำหนดให้เรียนภาษาบาลีเป็นวิชาบังคับ

เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นองค์อุปถัมภ์ ทรงมีศรัทธาอย่างแรงกล้า และทรงส่งเสริมการเรียนรู้อะปริยัติธรรม บางพระองค์ทรงอุปสมบทในบวรพุทธศาสนา และทรงเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในภาษาบาลี เช่น พระมหาธรรมราชาลิไท แห่งกรุงสุโขทัย และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การที่พระมหากษัตริย์ทรงสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมนั้น ถือได้ว่าเป็นประเพณีมาแต่โบราณ และเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวอีกด้วย

ในประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์พบว่า การศึกษาของพระภิกษุสามเณรของชาวไทยเริ่มตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้วางนโยบายและทำนุบำรุงการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา การศึกษาได้พัฒนาต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน การเรียนการสอนได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับในสมัยกรุงสุโขทัย การศึกษาฝ่ายสงฆ์เจริญถึงขีดสุด ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท สมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏหลักฐานของความเจริญด้านนี้ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ถือว่าการอุปสมบทหรือการบรรพชาในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา สมัยกรุงธนบุรีแม้ว่าจะมีสงครามดำเนินติดต่อกันมิได้ขาด ยังปรากฏว่าพระมหากษัตริย์ทรงสนพระทัยในการศึกษาฝ่ายสงฆ์ แม้พระองค์เองยังศึกษาด้านวิปัสณาธุระ ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ระยะต้น การศึกษาฝ่ายสงฆ์ได้วิวัฒนาการทุกด้านได้มีการปรับปรุงสังคายนาพระไตรปิฎก อันเป็นเสมือนหลักสูตรของการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ทรงสร้างพระไตรปิฎกฉบับต่าง ๆ พร้อมทั้งทรงอำนวยการความสะดวกด้านต่าง ๆ เช่น อาคารสถานที่ ด้านงบประมาณ และอื่น ๆ จึงเป็นเหตุให้การศึกษายฝ่ายสงฆ์อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ด้านหลักสูตร เริ่มจากการศึกษา 2 แผนก คือแผนกคัมภีร์และวิปัสณาธุระศึกษากันในป่า ซึ่งเรียกว่า "อริยวาสี" ส่วนคัมภีร์ศึกษากันในวัดในเมือง เรียกว่า "คามวาสี" หลักสูตรของวิปัสณาธุระ คือ การบำเพ็ญภาวนาหาความสงบและทำปัญญาให้เห็นแจ้งด้วยการปฏิบัติสมถกรรมฐาน และ วิปัสณากรรมฐาน เป็นการชำระจิตให้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง หลักสูตรของคัมภีร์ คือ พระไตรปิฎก การศึกษายฝ่ายสงฆ์ปัจจุบันได้วิวัฒนาการจากการศึกษายฝ่ายคัมภีร์ ส่วนวิปัสณาธุระเป็นหลักสูตรประกอบในชั้นสูง พระไตรปิฎกอันเป็นเสมือนหลักสูตรนั้นปรากฏแน่ชัดในสมัยกรุงศรีอยุธยาว่าแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ถ้าแปลจบพระสูตรได้ "เปรียญตรี" ถ้าแปลจบพระสูตรและพระวินัยได้ "เปรียญโท" ถ้าแปลจบทั้ง 3 ปิฎก คือ พระสูตรพระวินัยและพระอภิธรรมได้ "เปรียญเอก" หลักสูตรนี้ใช้ตลอดมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยรัชกาลที่ 2 ได้เปลี่ยนแปลงจาก 3 ระดับเป็น 9 ประโยค ถ้าสอบได้ 3 ประโยค เป็น "เปรียญตรี" สอบได้ 4-6 ประโยค เป็น "เปรียญโท" และสอบได้ 7-9 ประโยค เป็น "เปรียญเอก" ต่อมาปรับปรุงใหม่ ถ้าสอบได้ 4 ประโยค เป็นเปรียญตรี 5-6 ประโยค เป็นเปรียญโท และสอบได้ 7-9 ประโยค เป็นเปรียญเอก (ผู้ที่สอบได้เปรียญธรรมตั้งแต่ 4 ประโยคขึ้นไป มีค่านำหน้าชื่อเรียกว่า "มหา")

ด้านอาคารสถานที่ พระมหากษัตริย์ทรงอุทิศพระราชวัง ปราสาทราชมณเฑียรเป็นสถานศึกษาสำหรับพระองค์ นับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ยังมีการสร้าง "แก่ง" หรือสถานศึกษาสำหรับสงฆ์ เป็นเหตุให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริพาร และผู้มีศรัทธาทิ้งหลายต่างพากันอุทิศ รั้ว บ้าน และสร้างแก่ง เป็นสถานศึกษาโดยเสด็จด้วย เมื่อการศึกษาเจริญยิ่งขึ้นจึงได้ใช้พระอารามหลวงเป็นสถานศึกษา ตั้งมหาธาตุวิทยาลัย ซึ่งต่อมากลายเป็นมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และตั้งมหามกุฏราชวิทยาลัยขึ้นเป็นสถานการศึกษาของสงฆ์ระดับอุดมศึกษา

ด้านบุคลากร เดิมพระเถระผู้ใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิ พระมหากษัตริย์ และนักปราชญ์ราชบัณฑิตเป็นผู้สอน และผู้บริหารการศึกษาเรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้สอนได้เปลี่ยนไปเป็นพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักปราชญ์ราชบัณฑิต การบริหารงานบุคคลก่อนการตั้งมหาเถรสมาคมนั้น งานบุคคลขึ้นตรงกับองค์พระประมุขปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีหน่วยงานรับผิดชอบ คือ มหาเถรสมาคมกับกรมการศาสนา ส่วนมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งสภาการศึกษาฝ่ายสงฆ์เป็นผู้รับผิดชอบ

ด้านการงบประมาณ ได้จากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเพื่อการศึกษาของสงฆ์และมูลนิธิต่าง ๆ เช่นมูลนิธิเอเซีย นอกจากนี้ ยังได้รับงบประมาณประจำปีด้วย ด้านการเงินนี้ มาผลพลไพบรินทร์ (2526) ได้ศึกษา พบว่า ทุกโรงเรียนทั้งในกรุงเทพมหานคร และ ต่างจังหวัดในทุกภูมิภาค ประสบปัญหาทางการเงินอยู่ในระดับมาก การจัดการศึกษาประเภทนี้ เป็นการจัดแบบให้เปล่า ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ โรงเรียนได้มาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ซึ่งจัดสรรให้แก่โรงเรียนเฉลี่ยเป็นเงิน 78.57 บาทต่อหัวต่อปี ในขณะที่รัฐลงทุนให้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ลงทุนให้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล เป็นเงินเฉลี่ย 2,397 บาทต่อหัวต่อปี

การบริหารการศึกษา จัดการศึกษา 3 ประเภท คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แบ่งเป็น 3 แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลีและแผนกบาลีแผนใหม่ ประเภทที่สองคือ มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่งอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ คือ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2432 เดิมเรียกชื่อว่า "มหาธาตุวิทยาลัย" และได้เปลี่ยนชื่อเป็น มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยเมื่อ 13 กันยายน 2439 เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย เปิดดำเนินการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2490 และอีกแห่งหนึ่งคือมหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.

2436 เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย เปิดดำเนินการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเมื่อพ.ศ.
 2488 ประเภทที่สามเป็นวิทยาลัยสงฆ์พิเศษ เช่น จิตรภาวันวิทยาลัย จัดตั้งโดยมูลนิธิธวัชธรรม
 มหาธาตุ

การศึกษาของสงฆ์ในปัจจุบันมี 9 อย่าง ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาปริยัติธรรม แผนกธรรม ตามหลักสูตรของการศึกษาประเภทนี้แบ่งเป็น
 3 ชั้นคือ ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก พระภิกษุและสามเณรที่ศึกษา เมื่อสอบไล่ได้จะได้
 รับประกาศนียบัตร นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอกตามลำดับ ส่วนฆราวาส
 เมื่อสอบไล่ได้จะได้ประกาศนียบัตร ธรรมศึกษาตรี ธรรมศึกษาโท และธรรมศึกษาเอก ตามลำดับ
 วัดที่เปิดสอนหลักสูตรนักธรรม หรือหลักสูตรธรรมศึกษาดังกล่าวนี้ ไม่เรียกชื่อว่า "โรงเรียน"
 เหมือนกับสถานศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรการศึกษาทั่ว ๆ ไป แต่เรียกชื่อว่า "สำนักเรียน" หรือ
 "สำนักศึกษา"

2. การศึกษาปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามหลักสูตรปริยัติธรรมแผนกบาลีสันามหลวง
 แบ่งการศึกษาออกเป็น 8 ชั้นคือ บาลีประโยค 1-2 (ประโยค1-2)เปรียญธรรม 3 ประโยค
 (ป.ธ.3) เปรียญธรรม 4 ประโยค (ป.ธ.4)เปรียญธรรม 5 ประโยค (ป.ธ.5) เปรียญธรรม
 6 ประโยค (ป.ธ.6) เปรียญธรรม 7 ประโยค (ป.ธ.7) เปรียญธรรม 8 ประโยค
 (ป.ธ.8) และเปรียญธรรม 9 ประโยค (ป.ธ.9)วัดที่เปิดสอนหลักสูตรประโยคบาลีสันามหลวงนี้
 เรียกว่าชื่อว่า "สำนักเรียนบาลี" หรือ "สำนักศึกษบาลีวัด" พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้
 วุฒิเปรียญธรรมประโยคต่าง ๆ กระทรวงศึกษาให้เทียบวุฒิกับวุฒิสามัญ(ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่
 101 ตอนที่ 140 2527: 43-44) ไว้ดังนี้ (1) ป.ธ.3 เทียบเท่าประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา
 ตอนต้นตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521โดยไม่ต้องออกใบเทียบความรู้ (2) ป.ธ.5
 และประสบการณ์ ในการสอนวิชาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม หรือแผนกบาลีหรือในโรงเรียน
 พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยมีเวลาสอนไม่น้อยกว่า 300 ชั่วโมง
 เทียบเท่าประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524
 โดยให้กรมการศาสนาเป็นผู้รับรองประสบการณ์และกรมวิชาการเป็นผู้ออกใบเทียบความรู้ให้

3. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2524 เป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรที่เปิดสอนทั้ง วิชาทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ทางโลกเรียนได้ตั้งแต่ชั้น ม.1 ถึง ม.6 ทางธรรมเรียน ตั้งแต่ระดับนักธรรมชั้นตรี ถึงป.ธ.4 นักเรียนซึ่งเป็นพระภิกษุและสามเณรเมื่อสอบไล่ได้จบหลักสูตร จะได้ ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนต้น และ ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการให้ศักดิ์และสิทธิ์เช่นเดียวกับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป

4. โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดเดิมเรียกชื่อว่าโรงเรียนราษฎร์ของวัด โรงเรียน ประเภทนี้ จัดตั้งตามประกาศการศึกษา เรื่องระเบียบโรงเรียนราษฎร์ของวัด พ.ศ. 2488 ซึ่งกำหนดให้วัดที่มีการสอนบาลี หรือนักธรรมอยู่แล้วสามารถจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์สำหรับพระภิกษุ สามเณรขึ้นได้ เป็นโรงเรียนสหศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) จัดตั้งและจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนพุทธศักราช 2525 นักเรียนมีทั้ง นักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนที่เป็นบรรพชิต คือพระภิกษุและสามเณร

5. โรงเรียนผู้ใหญ่สำหรับพระภิกษุและสามเณร เป็นโรงเรียนสังกัดกรม การศึกษา นอกโรงเรียน เป็นโรงเรียนสำหรับนักศึกษาที่เป็นพระภิกษุและสามเณรโดยเฉพาะ โดยทั่วไป จะเปิดสอนระดับที่ 3-4 ตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3-4 พ.ศ. 2522 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้แทนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับที่ 3 พ.ศ. 2511 หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับที่ 4 พ.ศ. 2513 และหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 พุทธศักราช 2518 ฉบับทดลอง พระภิกษุสามเณรที่จะเข้าศึกษาใน โรงเรียนผู้ใหญ่ สำหรับภิกษุสามเณรจะต้องสอบได้ประกาศนียบัตรนักธรรมชั้นตรี หลักสูตรที่เปิด สอนเป็นวิชาสามัญล้วน ๆ มี 6 หมวดวิชา คือ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา

6. โรงเรียนอบรมพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการ คือ พระภิกษุซึ่งดำรงตำแหน่งปกครองสงฆ์ ได้แก่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส

โรงเรียนอบรมพระสังฆาธิการ เปิดสอนโดยใช้หลักสูตรระยะสั้น อบรมเป็นรุ่น ๆ รุ่นละไม่น้อยกว่า 30 วัน ชั่วโมงเรียนรุ่นละไม่น้อยกว่า 150 ชั่วโมง มีวัตถุประสงค์เพื่ออบรม การปกครองแห่งคณะสงฆ์แก่พระสังฆาธิการทั้งหลาย ให้มีคุณสมบัติสมบูรณ์ เหมาะสมแก่การดำรง ตำแหน่งหน้าที่ จัดตั้งขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

7. โรงเรียนอบรมครูปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ โรงเรียนนี้จัดตั้งขึ้นที่วัดสามพระยา โดยแม่กองบาลีสนามหลวง มีหลักสูตร 3 ปี เป้าหมายเพื่อผลิตครูสอนพระปริยัติธรรม

8. การศึกษาระดับวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ที่เปิดดำเนินการในปัจจุบันมีดังนี้ คือ จิตตภาวันวิทยา วิทยาลัยสงฆ์ กำแพงแสน วิทยาลัยสงฆ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยาลัยสงฆ์ภาคทักษิณ วิทยาลัยครูศาสนศึกษา และ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เป้าหมายหลักของวิทยาลัยสงฆ์ดังกล่าวมา มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือการสร้างเสริม พระภิกษุสามเณรให้เป็นศาสนทายาทที่ดี เพื่อการประกาศพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองสืบไป

9. การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยสงฆ์มี 2 แห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และ มหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดหลักสูตรการศึกษาโดยยึดวิชา พระพุทธศาสนา ภาษาบาลี และภาษาสันสกฤตเป็นแกนหลัก และมีวิชาสามัญที่พระภิกษุสามเณร ควรศึกษา เพื่อประโยชน์ทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นวิชาประกอบแบ่งการบริหารออกเป็น 4 คณะ คือ คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ ผู้สำเร็จ การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต ของมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ในพระบรม ราชูปถัมภ์ มีวิทยฐานะชั้นปริญญาตรี เรียกว่า "พุทธศาสตรบัณฑิต" (ชื่อย่อ "พธ.บ.")

ส่วนสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาศาสนศาสตรบัณฑิต ผู้สำเร็จการศึกษามีวิทยฐานะชั้นปริญญาตรี เรียกว่า "ศาสนศาสตรบัณฑิต" (ชื่อย่อ "ศน.บ.") แบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 คณะ คือ คณะศิลปศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา คณะสังคมศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์

1.2 ประวัติโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่ฝ่ายราชาอาณาจักรกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา และบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดกล่าวคือ ภายหลังจากที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่า โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้มีการเรียนบาลี นักธรรม และความรู้มัธยม โดยรับผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาได้แพร่ขยาย ออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุสามเณร เข้าเรียนเป็นจำนวนมากทางคณะสงฆ์โดยองค์การจึงกำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า "โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด" โดยมติคณะสังฆมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวง ให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.ศ.3) ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาและเมื่อสอบได้แล้วยังได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย จึงทำให้มีพระภิกษุสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังต่างจังหวัดอย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางราชการคณะสงฆ์เกรงว่า การศึกษาธรรมและบาลีจะเสื่อมลง เพราะพระภิกษุสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษาทางธรรมและบาลีเสีย แต่ทางการคณะสงฆ์ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาในทางโลกอยู่ ดังนั้นแม่กองบาลีสนามหลวง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟั้น ชุตินฺ ฺธโร) จึงได้ตั้งคณะกรรมการปรับปรุง หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่ มีการศึกษาวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่า บาลีศึกษา สามัญศึกษา และปริทัศน์ศึกษา และได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีที่ว่าด้วย การศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่นี้ แต่การนี้ปรากฏต่อมาว่า แม้จะมีการตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แต่นักเรียนส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียนโดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้นนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวจึงได้กันเข้าชื่อ เป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนบ้าง สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ ในช่วงระยะนั้นสับสนเป็นอันมาก (กรมการศาสนา 2521 : 7-9) ขณะเดียวกัน ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องขอให้กระทรวงศึกษาธิการ

เปิดการสอบสมทบในชั้นวิประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาถึงความเห็นร่วมกันว่า ควรจะตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยจัดให้เรียนทั้งวิชาทางธรรม และวิชาสามัญควบคู่กันไป ไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2514 (มาผพ พลไพรินทร์ 2526:2)

1.3 จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีจุดมุ่งหมายต้องการให้ผู้เรียนเป็นศาสนทายาทที่ดี เป็นผู้มีประพฤติดีปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสังคมธรรมสมควรแก่ภาวะ มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อย่างแท้จริง และมีความรู้วิชาทางโลกอย่างดี สามารถเทศนาสั่งสอนประชาชน ให้เข้าถึงพระธรรมคำสั่งสอน ตามหลักแห่งพระพุทธศาสนาให้ดำรงและวัฒนาถาวรสืบไป หากแม้ว่า พระภิกษุสามเณรเหล่านี้จะลาสิกขา (สึก) ไปเป็นฆราวาส ก็จะเป็นพลเมืองดี และมีสิทธิเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้หรืออาจเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าแก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน

ก่อนที่จะกล่าวถึงจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้วิจัยขอกล่าวถึงหลักสูตรมัธยมศึกษาของนักเรียนปกติทั่วไป เพื่อจะให้เห็นความเกี่ยวข้อง หรือความสอดคล้องกัน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง มีความรู้และทักษะที่จะเป็นพื้นฐานเพียงพอในการปรับปรุงครุดำรงชีวิต และการศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังเพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี มีพละนาบมีสมรรถนะทั้งทางร่างกายและจิตใจ โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กำหนดไว้เป็นกลุ่มวิชา มี 5 กลุ่มวิชา คือ

1. กลุ่มภาษา ได้แก่ ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ
2. กลุ่มวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ได้แก่ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

3. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
4. กลุ่มวิชาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่ พลานามัย และศิลปศึกษา
5. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

การจัดการเรียนการสอน ได้กำหนดให้มีวิชาบังคับ วิชาภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา พลานามัย และวิชาการงาน บังคับในชั้น ม.1 - 3 และให้วิชาคณิตศาสตร์และศิลปศึกษา เป็นวิชาบังคับในชั้น ม.1-2 รวมวิชาบังคับทั้งหมด 72 หน่วยการเรียน สำหรับวิชาเลือกให้เรียนวิชาต่าง ๆ ใน 5 กลุ่มวิชาข้างต้น ตามข้อกำหนดของหลักสูตร โดยเลือกเรียนอย่างน้อย 24 หน่วยการเรียน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี รู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กำหนดให้มีวิชาบังคับรวม 24 หน่วยการเรียน ได้แก่วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา พลานามัย และ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาละ 6 หน่วยการเรียนและวิชาพื้นฐานวิชาชีพ 12 หน่วยการเรียนโดยเลือกจากสาขาใดสาขาหนึ่งต่อไปนี้คือ ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม และ ศิลปกรรม สำหรับวิชาเลือก แบ่งเป็นวิชาเลือกตามแผนการเรียน ซึ่งเลือกจากหมวดวิชาต่าง ๆ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของแต่ละแผนการเรียน และมีวิชาเลือกเสรีไว้ให้เลือกเพิ่มเติมเพื่อเสริมวิชาเลือกตามแผนการเรียน ผู้ที่จบการศึกษาต้องได้ หน่วยการเรียนทั้งหมด ไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียน

โครงสร้างของหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 เป็นหลักสูตรประยุกต์ จัดให้กับพระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชาทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า "พระปริยัติธรรม" ควบคู่ไปกับวิชาสามัญอื่นเป็นวิชาทางโลก

ระยะนั้นหลักสูตรนี้ยังอิงอยู่กับหลักสูตรพุทธศักราช 2503 ของกระทรวงศึกษาธิการโครงสร้างของหลักสูตรจึงเป็นระบบ 7:3:2 กล่าวคือ ประถมศึกษา 7 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปีและมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี ดังนั้น ระยะก่อนใช้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจึงมี 3 อย่าง คือระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5 - ป.7) มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ. 1-3) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.4-5) ครั้นเมื่อโครงสร้างหลักสูตรเปลี่ยนมาเป็น 6:3:3 ระดับประถมศึกษาขยับเป็นตอนเดียวคือป.1-6 ดังนั้นหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปัจจุบันจึงเหลือเพียง 2 อย่าง คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ มัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งบางโรงเรียน เปิดสอนควบทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย แต่บางโรงเรียนเปิดสอนเพียงระดับเดียว คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างเดียว หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างเดียว ถึงแม้บางโรงเรียนจะเปิดสอนควบ 2 ระดับดังกล่าว แต่จำนวนนักเรียนก็มีไม่มาก ทั้งนี้เพราะเกณฑ์ในจัดตั้งโรงเรียนประเภทนี้ ตามระเบียบกำหนดไว้เพียงให้มีจำนวนนักเรียนครบหนึ่งห้อง โดยห้องหนึ่งๆต้องมีนักเรียนไม่ต่ำกว่า 20 รูป มีจำนวนครูอย่างน้อยเท่ากับจำนวนห้องเรียน ก็สามารถขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนได้แล้ว (ดูรายละเอียดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพ.ศ. 2514 ในภาคผนวก)

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2521

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ระดับชั้นเรียนได้เปลี่ยนแปลงไปจาก 7:3:2 มาเป็น 6:3:3 ดังนั้นหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจึงต้องปรับปรุงใหม่ให้สอดคล้อง กับ ระบบชั้นเรียนและนโยบายที่กำหนดไว้ใน แผนการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกคำสั่งกระทรวงขึ้นมา 2 ฉบับ คือคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ รก. 496/2523 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2521 ให้เป็นหลักสูตรที่เทียบเท่ากับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ทุกประการ โดยเริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นไป สั่ง ณ วันที่ 22 ตุลาคม 2523 (กรมวิชาการ 2530 : ก) อีกฉบับหนึ่ง คือ คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ รก. 81/2526 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2524 ให้เป็นหลักสูตรที่เทียบเท่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ทุกประการ โดยเริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 เป็นต้นไป สั่ง ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2526 (กรมวิชาการ

2526 : 1)

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2521 มีลักษณะเหมือนกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 แต่ใช้วิชาศาสนปฏิบัติ แทนวิชาพลศึกษา ศิลปะและการทำงาน ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมสำหรับกิจกรรมตามหลักสูตร ให้ใช้กิจกรรมของสงฆ์ที่พระภิกษุสามเณรปฏิบัติเป็นประจำอยู่ในวัดแทน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไม่ได้แบ่งแยกเนื้อหาออกเป็นหมวดวิชา แต่จัดเนื้อหาเป็นกลุ่มวิชา 5 กลุ่ม และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา 2521 ก็จัดเนื้อหาวิชาเป็น 5 กลุ่ม เช่นเดียวกัน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2524

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2524 เป็นหลักสูตรที่เน้นหนักทางปริยัติธรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้และทักษะทั้งในวิชาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นศาสนทายาทที่ดี เกิดความสำนึกในหน้าที่ที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนา เผยแผ่ศีลธรรมเพื่อสันติสุขของคนในชาติ และประโยชน์สุขของคนในโลก รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความคิดริเริ่มตามหลักพุทธศาสนา รู้จักดำรงสมณภาวะบนพื้นฐานแห่งพระธรรมวินัย มีความรู้ ความสามารถ และเกิดทักษะในสมณปฏิบัติ และกิจของสงฆ์ได้ถูกหลักธรรมวินัย ให้มีความสมบูรณ์ (บรรลุนจุดมุ่งหมายของศาสนาและสังคม) เห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีของชาวพุทธ และรู้จักอนุรักษ์ ศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงาม

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2524 เป็นหลักสูตรที่เทียบเท่ากับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ทุกประการ โครงสร้างของหลักสูตรนี้ มีลักษณะเหมือนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ซึ่งประกอบด้วย วิชาบังคับและวิชาเลือก มีข้อกำหนดดังนี้

1. วิชาบังคับ มี 2 ส่วนคือ

1.1 วิชาปริยัติธรรม ได้แก่ วิชาภาษาบาลี ธรรมวินัย และศาสนาปฏิบัติ รวม 21 หน่วยการเรียนรู้

1.2 วิชาสามัญ ได้แก่ วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา สุขศึกษาและวิทยาศาสตร์ รวม 21 หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือก ให้เลือกจากหมวดวิชาต่าง ๆ ได้แก่ ภาษาบาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ ศาสนศิลป์ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะต้องเลือกเรียนไม่น้อยกว่า 42 หน่วยการเรียนรู้

นอกจากนี้ยังมีการประสานสัมพันธ์ ระหว่างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2524 กับหลักสูตรนักธรรมของแม่กองธรรมสนามหลวง และหลักสูตรเปรียญธรรมของแม่กองบาลีสนามหลวง สำคัญและรายวิชาของหลักสูตรทั้ง 3 นี้ สอดคล้องกันในหมวดวิชาบังคับตามหัวข้อ 1.1 ผู้เรียนสามารถโอนผลการเรียนระหว่างหลักสูตรทั้ง 3 ในส่วนที่เป็นรายวิชาบังคับดังกล่าวได้

การจัดการเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดรายวิชาไว้ให้เรียนไม่น้อยกว่า 217 รายวิชา ซึ่งเป็นวิชาบังคับไม่น้อยกว่า 51 รายวิชา และเป็นวิชาเลือกไม่น้อยกว่า 166 รายวิชา เกณฑ์การจบหลักสูตร ผู้เรียนต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 81 หน่วยการเรียนรู้และปฏิบัติกิจของสงฆ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกิจที่เจ้าอาวาสกำหนดให้

กิจของสงฆ์ มี 3 ประเภท ดังนี้

1. กิจของสงฆ์ประจำวัน แบ่งเป็น 2 อย่างคือทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็น
2. กิจของสงฆ์ประจำปักษ์ คือฟังสวดปาฏิโมกข์ในวันเป็นปักษ์พระสี่ ขึ้น 15 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ ของทุกเดือนรวม 10 ครั้งใน 1 ภาคเรียน การฟังสวดปาฏิโมกข์เป็นกิจของพระภิกษุ ส่วนสามเณรให้สมาทานศีล 10
3. กิจของสงฆ์ประจำเทศกาล มีวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันปวารณา

หลักเกณฑ์การปฏิบัติกิจของสงฆ์ ที่ถือเป็นกิจกรรมตามหลักสูตร ของหลักสูตรทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้นให้ เลือกปฏิบัติอย่างน้อย 2 อย่าง โดยบังคับข้อ 1 เลือกปฏิบัติ ทำวัตรเช้าหรือทำวัตรเย็นอย่างใดอย่างหนึ่ง และโรงเรียนต้องกำหนดตารางปฏิบัติเป็นรายการของกิจของสงฆ์แต่ละภาคเรียนและเวลาปฏิบัติกิจของสงฆ์ของแต่ละเดือน ทุกปีการศึกษา

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 สถิติปัญญา (Intelligence)

คำว่า "Intelligence" ในภาษาไทยมีใช้เป็น 2 คำ คือ "สติปัญญา" และ "เชาวน์ปัญญา" (แอน อนาคตาชี) , (ประชุมสุข อาษาอรุณ และคนอื่น ๆ แปล) 2519: 20,185 ในรายงานการวิจัยฉบับนี้เลือกใช้คำว่า "สติปัญญา" แทนคำว่า "เชาวน์ปัญญา" เพราะใช้สื่อให้เข้าใจว่าเป็นความสามารถทางสมองทั่วไปได้ดีกว่าว่า นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของสติปัญญาไว้หลายประการ ซึ่งพอสรุปได้ว่า สติปัญญาเป็นความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ และเป็นความสามารถในการคิดเชิงนามธรรม (ชัยพร วิชชาวุฒ 2524:74) แต่คำว่าความสามารถ ในความหมายของสติปัญญาดังกล่าว ยังถกเถียงกันว่าเนื่องมาจากองค์ประกอบใด ด้วยเหตุนี้จึงเกิดทฤษฎีความสามารถทางสมองขึ้นหลายทฤษฎี ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะ "ทฤษฎีสองตัวประกอบ" (Two factor Theory) ซึ่งสร้างโดยนักวิจัยชาวอังกฤษ ชื่อ ชาลส์ สเปนเซอร์แมน (Charles Spearman)

ทฤษฎีสองตัวประกอบกล่าวว่า ความสำเร็จของบุคคลในกิจกรรมทุกชนิด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทั่วไป (General Factor หรือ "g" factor) เป็นองค์ประกอบที่พบในกิจกรรมทางสมองทุกชนิด ความสามารถทางสมองของมนุษย์ทุกคนมีความสามารถทั่วไป แต่มีในระดับที่แตกต่างกัน

2. องค์ประกอบเฉพาะ (Specific Factor หรือ "s" factor) เป็นกลุ่มองค์ประกอบที่เป็นความสามารถพิเศษในการทำกิจกรรมแต่ละชนิด ซึ่งเมื่อรวมกับองค์ประกอบทั่วไปแล้ว จะเป็นตัวกำหนดระดับความสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ

สเปนเซอร์แมนเสนอแนะว่า แบบสอบที่วัดองค์ประกอบทั่วไปได้ดีที่สุด จะต้องเกี่ยวกับความสัมพันธ์นามธรรม จากแนวคิดนี้ได้มีนักวิจัยนำไปสร้างแบบทดสอบวัดสติปัญญามากมายรวมทั้ง ราเวน (J.C. Raven) ผู้พัฒนาแบบทดสอบชุดโปรเกรสซีฟแมทริซีส (Progressive Matrices) ด้วย นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เชื่อว่า แบบทดสอบนี้เป็นแบบสอบวัดสติปัญญาที่วัดความสามารถทั่วไปได้ดีที่สุด (อนาคตาชี 2519:245,230)

งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บริดเจอรี (Bradley) ได้ศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา กับคะแนนผลการเรียนที่นักเรียนได้รับจากครูในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีค่าตั้งแต่ .33 ถึง .60 และ บินสัน (Binson) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับ 6 พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าตั้งแต่ .30 ถึง .75 (Karl Carrison 1956:93-94)

ไทเลอร์ (Tyler, Ceted by Sanford 1961:195) ได้รายงานผลการวิจัยที่ใช้สติปัญญาเป็นตัวทำนายผลสำเร็จทางการเรียน มีค่าสหสัมพันธ์หุคูณ (R) ตั้งแต่ .40 ถึง .60 และ บอลเลอร์ (Baller) ได้รายงานว่าการทำนายความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษา จากคะแนนไอคิว (I.Q.) ประมาณ .40 ถึง .50 (Baller and Charles , 1968) ซึ่งสอดคล้องกับ นีฟ และ สเตรด (Knife and Stroud 1959 : 117-120 อ้างใน จันท์ ดิยะวงศ์ 2528:21) ได้ศึกษาสหสัมพันธ์หุคูณระหว่างเชาวน์ปัญญากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอเมริกา โดยใช้คะแนนจากแบบทดสอบโปรแกรมซีพีแมทริวิส ก้าวหน้ามาตรฐานเป็นตัวทำนาย และคะแนนจากแบบทดสอบ Iowa Test of Basic skills เป็นตัวเกณฑ์ พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์หุคูณเท่ากับ .45

บาร์ตันและคณะ (Barton and other 1972:338-404) ได้ศึกษาพบว่า สติปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับ 6 มีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .60 ในวิชาคณิตศาสตร์ .38 ในวิชาวิทยาศาสตร์ .44 ในวิชาสังคมศึกษา และ .52 ในวิชาการอ่าน สำหรับนักเรียนระดับ 7 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .16, .53, .47 และ ความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .10 ถึง .50

ทรอนด์ไคน์และฮาเกน (Trondike and Hagen 1965:246-247) ได้ศึกษาพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับประถมศึกษามากกว่าระดับมัธยมศึกษา และระดับมัศึกษามีค่ามากกว่าระดับอุดมศึกษา คือ .70, .60 และ .50 ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ตามลำดับ

แคทเทลและบัทเชอร์ (Cattell and Butcher 1968 อ้างในชัยพร วิชชาวุธ 2525:369) ได้ศึกษาพบว่า สติปัญญา กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์กัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .60 ถึง .64

อายเซนค์ (Eysenck 1981:29) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา กับความสำเร็จในการศึกษา พบว่านักเรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง จะได้คะแนนสูงกว่านักเรียนที่มีระดับสติปัญญาค่าต่ำ และยังพบว่าระดับสติปัญญา มีความสัมพันธ์สูงสุดกับวิชาในหมวดวิชาการ

สำหรับงานวิจัยของชาวไทย สุวดี บุญศรีสวัสดิ์ (2529) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องด้วยแบบวิเคราะห์เมตต้า ศึกษาวิเคราะห์จากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาไทย ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 7 ด้าน คือ สมรรถภาพทางสมอง ความถนัดทางการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะคิดวิเคราะห์ ขนาดของโรงเรียน และการศึกษาของบิดามารดาในช่วงปี พ.ศ. 2507 ถึง พ.ศ. 2526 จำนวน 118 เล่ม และคัดเลือกเรื่องที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ในทางสถิติมาศึกษา 87 เล่ม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จำนวน 599 ตัว ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 3 วิชา กับองค์ประกอบ ทั้ง 7 ด้าน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทางบวก มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เฉลี่ย .5043 และความแปรปรวน .0137 โดยที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความสัมพันธ์สูงสุดกับความสามารถในการแก้ปัญหา ($r = .67$) และต่ำสุดกับความคิดสร้างสรรค์ ($r = .27$) องค์ประกอบทั้ง 7 ด้านร่วมกันอธิบายความแปรปรวนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 25

มาลี ชุมเพ็ญ (2514:67) ได้ศึกษาพบว่า สติปัญญา มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ($r = .36, p < .05$) วัดระดับสติปัญญาด้วยแบบสอบแอดวานซ์โปรเกรสซีฟแมทริชส์ เช่นเดียวกับ สุปรีชา หาลำเจ็ท (2522:43) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ .33 และเมื่อแยกพิจารณาเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .28 และ .41 ตามลำดับ ($P < .05$) สุวิมล ว่องวาณิช (2522:60) ศึกษาพบว่า

สติปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสัมพันธ์กัน ($r = .48$) ทั้ง สุปรียา ทาล่าเจียก และ สุวิมล ว่องวานิช วัดระดับสติปัญญาด้วยแบบสอบโปรเกรสซีฟ แมทริชส์ก้าวหน้ามาตรฐาน

จันทร์ คิยะวงศ์ (2528:106) ศึกษาพบว่า ระดับสติปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตครุศาสตร์ปีที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์ทางบวก ($r = .1402$) วัดสติปัญญาด้วยแบบสอบแอดวานซ์โปรเกรสซีฟแมทริชส์ แต่ รัตนา ดวงแก้ว (2527:45) ได้ผลวิจัยที่แตกต่างออกไป กล่าวคือพบว่า สติปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่มีความสัมพันธ์กัน วัดระดับสติปัญญา ด้วยแบบสอบแอดวานซ์โปรเกรสซีฟแมทริชส์เช่นกัน ส่วน วิมล ดันสกุล (2527:87-91) ได้ศึกษาพบว่า สติปัญญา มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ และโรงเรียนวัดสังเวช มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง .32 ถึง .54 ($P < .05$) แต่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ พบว่า สติปัญญา ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

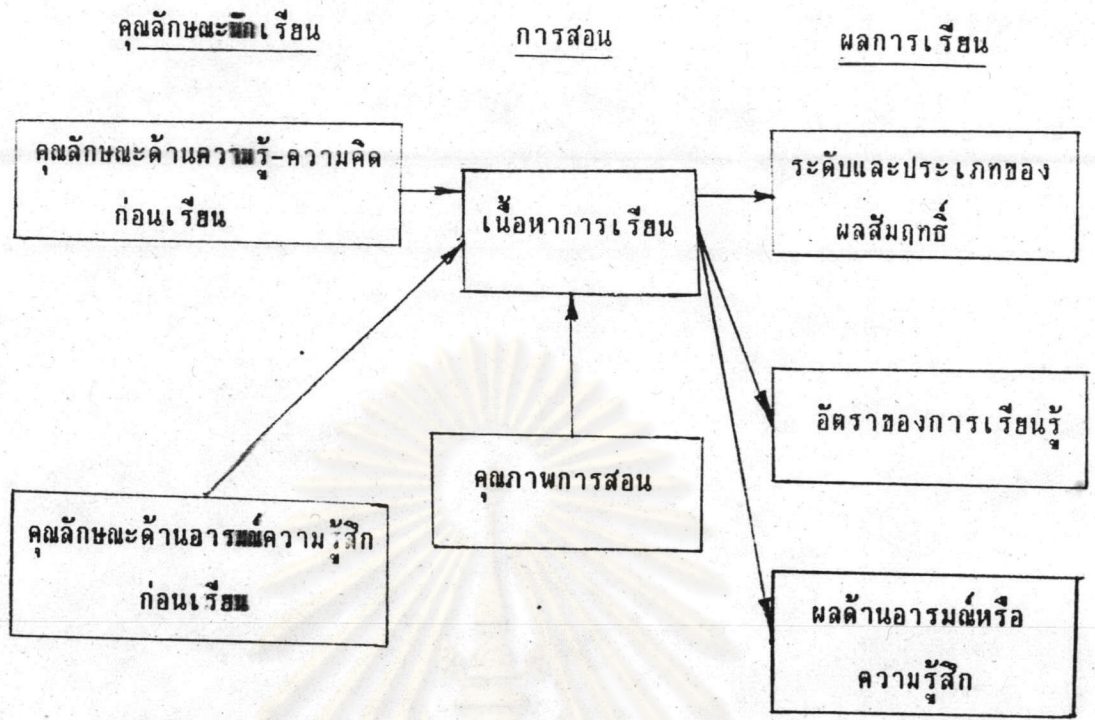
จากผลการวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเป็นบวกและมีค่าตั้งแต่ .10 ถึง .70 และในบางวิชา บางระดับการศึกษาพบว่า สติปัญญา เป็นตัวอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่อยู่ในเกณฑ์ดีพอสมควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า สติปัญญา มีความสัมพันธ์ และสามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาหรือไม่

2.2 ความรู้เดิม

บลูม (Bloom 1976:11 , 108-110) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของมนุษย์ และการ

เรียนรู้ในโรงเรียน สรุปเป็นรูปแบบการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ดังนี้

จากการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนตามรูปแบบของบลูม จะเห็นว่าผลการเรียนขึ้นอยู่กับคุณลักษณะด้านความรู้-ความคิดก่อนเรียน (Cognitive Entry Behaviors) ซึ่งหมายถึงความสามารถทั้งหลายที่มีมาก่อน ดังนั้น ผลการเรียนเดิม หรือความรู้เดิมน่าจะเป็นความสามารถที่มีมาก่อน อันจะมีผลต่อการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เดิม

จากการเรียนรู้ในโรงเรียนตามรูปแบบของบลูม จะเห็นว่า คุณลักษณะด้านความรู้-ความคิดก่อนเรียนเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของผลการเรียน ดังนั้น ผลการเรียนในขั้นที่ผ่านมาก่อนหรือพื้นความรู้เดิม น่าจะเป็นความสามารถที่มีมาก่อนที่จะเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป มีผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับพื้นความรู้เดิมไว้ดังนี้

มาร์แชล (Long, Marshall 1960:1100) ได้ศึกษาเรื่องการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนอร์ฟอร์ด โดยใช้คะแนนเฉลี่ยในชั้นมัธยม ศึกษาตอนปลาย คะแนนจากแบบทดสอบภาษาอังกฤษและคะแนนเฉลี่ยการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยเป็นตัวทำนายคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนชั้นปีที่ ปรากฏผลว่า คะแนนเฉลี่ยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถทำนายความสำเร็จในการเรียนชั้นมหาวิทยาลัยได้ดีที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ของคุณเท่ากับ .60 และในปี 1968 เฟดเดอร์ (Danial Feder 1968:29-37) ก็ศึกษาได้ผลเช่นเดียวกันว่า คะแนนรวมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด และได้ค่าความสัมพันธ์กับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทั่วไปเท่ากับ .60 เหมือนกัน นอกจากนี้ เลแมน (Leyman 1967:1134-1141) ได้ศึกษาเรื่องการทำนายผลการเรียนชั้นปีที่ 1, 2 ของนักศึกษาที่เลือกเรียนวิชาพลศึกษาเป็นวิชาเอก โดยใช้คะแนนเฉลี่ยในชั้นมัธยมศึกษา คะแนนสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย คะแนนจากแบบทดสอบความถนัดทางร่างกาย และคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนชั้นปีที่ 1 เป็นตัวทำนายผลการเรียนชั้นปีที่ 1, 2 ในระดับมหาวิทยาลัย ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยชั้นมัธยมศึกษาเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด สำหรับผลการเรียนชั้นปีที่ 1 และคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนชั้นปีที่ 1 เป็นตัวพยากรณ์ผลการเรียนชั้นปีที่ 2 ได้ดีที่สุด

พรณทิพา ตั้งอุทัยศักดิ์ (Tangutaisak 1975:3460-3461) ได้ใช้คะแนนผลการเรียนเดิมในระดับชั้นมัธยมศึกษา ร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ เพื่อพยากรณ์ผลการเรียน ในระดับมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า คะแนนผลการเรียนเดิมในระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นตัวพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดีที่สุด

พิศเพลิน เขียวหวาน (2529:99-106) ได้ศึกษาเพื่อ ค้นหาองค์ประกอบบางประการที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น ม.ศ. 5 โดยใช้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทยเป็นตัวเกณฑ์ และองค์ประกอบด้านนักเรียน ด้านเศรษฐกิจและสังคม และโรงเรียนเป็นตัวพยากรณ์ พบว่า องค์ประกอบด้านนักเรียน คือ พื้นฐานความรู้เดิม อายุ และ สุขภาพ (หรือน้ำหนักของนักเรียน) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 24 องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและสังคม อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 9 และองค์ประกอบด้านโรงเรียนอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 23 โดยที่ตัวพยากรณ์ทั้งหมด ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ร้อยละ 39

2.3 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แมคเคลล์แลนด์ (David C. Mc. Celland and others 1953 : 110-111) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไว้ว่า เป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งสำเร็จ

ลู่ทางไปด้วยดี หรือทำให้คิดว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีอุปสรรคขัดขวางจะพยายามฟันฝ่าเมื่อประสบความสำเร็จจะรู้สึกสบายใจและมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว ฮิลการ์ด (Ernest R. Hilgard 1967:153) ได้กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงจูงใจชนิดหนึ่งที่ทำให้บุคคลกระทำการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ด้วยมาตรฐานอันสอดคล้อง แอทคินสัน (Alkinson 1966:240-241) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้สึกตัวว่า การกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตนเองหรือบุคคลอื่น โดยเทียบเคียงกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม ผลจากการประเมินอาจเป็นที่พอใจเมื่อกระทำจนสำเร็จ หรือไม่พอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จ เซคอร์ดและแบคแมน (Secord and Backman 1964:568) กล่าวว่า ถ้ามีการทำทาสเกี่ยวกับมาตรฐานของความประพฤติ แต่ละบุคคลจะตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างกัน บุคคลที่ตั้งมาตรฐานสำหรับตนเองสูงจะพยายามอย่างมากเพื่อไปให้ถึงมาตรฐาน ส่วนคนที่ไม่ได้ตั้งมาตรฐานสำหรับตนเองก็จะมี ความพยายามน้อย และมีความรู้สึกเฉยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ บุคคลสองพวกนี้จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน

บุคคลจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงหรือต่ำ จะแสดงออกให้เห็นในรูปของของพฤติกรรมของแต่ละคน ลินด์เกรน (Lingren 1967:31-34) กล่าวว่าบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความทะเยอทะยาน มีการแข่งขันและมีความพยายามที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เฮร์แมนส์ (Hermans 1967 :51-60) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ ดังนี้

1. มีความทะเยอทะยานสูง
2. มีความหวังอย่างมากว่าตนจะประสบความสำเร็จ แม้ว่าผลของการกระทำของตนเองนั้นจะขึ้นอยู่กับโอกาส
3. มีความพยายามได้เข้าไปสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น
4. มีความอดทนในการทำงานที่ยากได้เป็นเวลานานๆ
5. เมื่องานที่กำลังทำอยู่ถูกขัดจังหวะหรือถูกรบกวน ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะพยายามทำให้สำเร็จ
6. มีความรู้สึกว่าเวลาเป็นสิ่งที่ไม่หาค่า และสิ่งต่างๆจะผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็วจึงรีบทำสิ่งต่าง ๆ ให้ทันกับเวลา
7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก
8. ในการเลือกเพื่อนร่วมงาน ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะเลือกเพื่อนที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก

9. ต้องการให้ตนเป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น โดยพยายามทำงานของตนให้ดีที่สุด
10. พยายามปฏิบัติงานของตนให้คืออยู่เสมอ

มีงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่ทำเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

เบนดิก (A.W. Bendig 1958:119-120) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาชายของมหาวิทยาลัยพิตส์เบิร์ก จำนวน 110 คน ผลปรากฏว่า แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ย (GPA) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.22 ไมเออร์ (Albert E. Myer 1965:355-363) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สมรรถภาพทางสมองและผลสัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ($P < .01$) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .50 และ .48 ตามลำดับ ฟรายไมเออร์และ เวลส์ (Jack R. Frymier and Robert J. Wells 1966 : 90-95) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยม ในมลรัฐโอไฮโอ จำนวน 339 คน โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มที่มีแรงจูงใจสูงกับกลุ่มที่มีแรงจูงใจต่ำ จากนั้นนำคะแนนจากแบบสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาหาความสัมพันธ์กับคะแนนจากระเบียบสะสม ผลปรากฏว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ รัสเซลล์ (Ivan L. Russell 1969 : 263-266) ได้วิจัยเกี่ยวกับ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระดับ 9 โดยใช้แบบสอบ ซี เอ ที (C.A.T. : The California Achievement Test) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ฉบับย่อย วัดความสามารถทางด้าน การอ่าน ความสามารถทางด้านเลขคณิต และความสามารถทางภาษา และแบบสอบอีกฉบับใช้วัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความสามารถในการอ่าน ความสามารถทางด้านเลขคณิต และความสามารถทางภาษาเท่ากับ .72 , .60 และ .69 ตามลำดับ และเมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับคะแนนรวมจากแบบสอบทั้ง 3 ฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .71 ยูจีน (Leher Barry Eugene 1969 : 3876-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ใช้พยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับ 8 ในรัฐโอไฮโอ พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความวิตกกังวลและความคาดหวังในการศึกษา ร่วมกัน พยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ โดยมีค่าความสัมพันธ์ (R) เท่ากับ .55

สำหรับงานวิจัยในประเทศ อนันต์ จันทร์ทวี (2524 : 97-98) ได้ศึกษาความ

สัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความคิดแบบสอส่วน และความถนัดทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 190 คน พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความคิดแบบสอส่วนและความถนัดทางการเรียน

รำไพทิพย์ ธีรนิติ (2514 : 21-22) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยครูชั้นปีที่ 1 จำนวน 240 คน พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .86

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2528 : 44 - 47) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์กับความสามารถทางด้าน การคำนวณ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ นิสัยในการเรียน และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 550 คน พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .48 และยังพบอีกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ถูกคัดเลือกเข้าในสมการทำนายเป็นอันดับที่ 3 จากตัวทำนายทั้งหมด 4 ตัว โดยที่ความสามารถทางการคำนวณ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนิสัยในการเรียน ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้ร้อยละ 76.65

จะเห็นได้ว่า จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกระดับชั้น และในบางครั้งยังเป็นองค์ประกอบตัวหนึ่งของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย

2.4 นิสัยและทัศนคติในการเรียน

นิสัย หมายถึง แนวโน้มของแต่ละบุคคล ที่แสดงพฤติกรรมจนเป็นนิสัย และเป็นไปโดยอัตโนมัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการฝึกฝนหรือประสบการณ์ (Eysench, Arnold and Meili 1972:40) ดังนั้นนิสัยในการเรียนจึงเป็นพฤติกรรมด้านการเรียนที่ปฏิบัติเป็นประจำ เวนน์ (Wren 1964:1-4) กล่าวว่า นิสัยในการเรียนนั้นรวมไปถึงเทคนิคในการเรียน และทักษะในการเรียนด้วย แมคคอกซ์ (Madox 1963:46) กล่าวว่านิสัยไม่ได้เกิดจากสัญชาตญาณ

หากแต่เป็นผลของการเรียนรู้และมีพัฒนาะนั้นจึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ นิสัยในการเรียนจะเกิดขึ้นและมีพลังมากขึ้น เมื่อมีพฤติกรรมการเรียนนั้นได้รับความสำเร็จ เกิดความพอใจ หรือสามารถ แก้ปัญหาได้ การกระทำนั้นก็จะได้รับการกระทำซ้ำแล้วซ้ำอีก

ทัศนคติ เป็นความโน้มเอียงที่บุคคล จะแสดงออกมาว่าชอบหรือไม่ชอบสิ่งต่าง ๆ ทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่สรุปหาได้จากพฤติกรรมภายนอกทั้งที่ใช้ภาษาและไม่ใช้ภาษา (อนาสตาซี 2519 : 480) ทัศนคติเป็นลักษณะความพร้อมทางจิตใจ ตลอดจนประสบการณ์ที่จะกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรม และกำหนดทิศทางของการสร้างทัศนคติให้กับเด็กนั้น การเรียนมีส่วนช่วยได้มาก เพราะทัศนคติของเด็กได้มาจากประสบการณ์ต่าง ๆ เมื่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้รับความสำเร็จ ทัศนคติจะค่อย ๆ ก่อตั้งขึ้น (Allport 1935 : 418)

มีผู้วิจัยเกี่ยวกับนิสัยและทัศนคติทางการเรียนไว้ ดังนี้

บราวน์ และโฮลซ์แมน (William F. Brown and Wayne H. Holtzman 1956 : 214-217) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนิสัยและทัศนคติในการเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 12 ของโรงเรียนมัธยมอออสติน จำนวน 455 คน เป็นชาย 227 คน และหญิง 228 คน พบว่า คะแนนสอบปลายปีกับคะแนนจากแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติในการเรียน มีความสัมพันธ์กัน ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงเท่ากับ .48 และ .51 ตามลำดับ

แกรอนสกี และ แมทิส (Gawronski and Mathis 1969 : 345-350) ได้ศึกษานิสัยในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และสูงกว่าระดับความสามารถพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีนิสัยในการเรียนต่างกัน และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าระดับความสามารถ สนใจ เอาใจใส่ในงานในโรงเรียน มีความพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้ได้คะแนนสูง ๆ มีการวางแผนงาน และปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนอย่างเป็นระบบมากกว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถ ลิน และแมเคชี (Lin and Mc. Kechie 1970:306-309) คาร์เตอร์ (Carter 1976:52-56) และไดเนอร์ (Diener 1960:396-400) ได้ศึกษานิสัยในการเรียนของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ และสูงกว่าระดับความสามารถ ทำนองเดียวกับ แกรอนสกี และแมทิส พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าระดับความสามารถ มีนิสัยในการเรียนดีกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการ

เรียนต่ำกว่าระดับความสามารถได้ผลเช่นเดียวกัน แต่ลัม (Mabee K.H. Lum) และลิดดิโคตท์ (J.P. Liddicout) (อ้างใน อุไรรัตน์ ศรีสวย 2527:20) พบว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์สูงและต่ำ มีนิสัยในการเรียนไม่แตกต่างกัน และอาแมน, สมิธ และกลอค (Ahmann, Smith and Glock 1958:853-856) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิสัย และทัศนคติในการเรียนกับเฉลี่ยสะสมของ นิสิตชายชั้นปีที่ 1 ผลปรากฏว่า ไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะสนับสนุนว่า นิสัยและทัศนคติทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แมดดอกซ์ (Maddox 1963 : 9) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้ขึ้นกับความสามารถส่วนบุคคล และการทำงานอย่างหนักเท่านั้น ยังขึ้นกับวิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพอีกด้วยปรากฏเสมอว่านิสิตที่สติปัญญาสูงหลายคนสอบตก หรือทำคะแนนได้น้อยกว่า ผู้ที่มีสติปัญญาปานกลางหรือต่ำ ซึ่งความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละคน ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางสติปัญญาประมาณร้อยละ 50 ถึง 60 ประสิทธิภาพและนิสัยทางการเรียนที่ร้อยละ 30 ถึง 40 ขึ้นอยู่กับโอกาสและสิ่งแวดล้อมร้อยละ 10 ถึง 15 แต่ลินเกรน (Lingren ,1969) เห็นว่าความสำเร็จในการเรียนของนิสิตขึ้นกับนิสัยในการเรียนที่ร้อยละ 33 ความสนใจในการเรียนร้อยละ 25 สติปัญญาร้อยละ 15 ที่เหลือขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ส่วนนิสิตที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน ขึ้นกับนิสัยในการเรียนไม่ร้อยละ 24 ขาดความสนใจในการเรียนร้อยละ 35 นอกนั้นขึ้นอยู่กับปัญหาส่วนตัว และองค์ประกอบอื่น

ผลงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับนิสัยและทัศนคติทางการเรียน มีดังนี้

ภาพร เมษรักษา (2515:38-39) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิสัยทางการเรียน ทัศนคติทางการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นิสัยทางการเรียน และทัศนคติทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.61 และ 0.40 ตามลำดับ และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูง มีนิสัย และทัศนคติทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในทางการเรียนต่ำ สุวิมล ว่องวาณิช (2523:59-62) ได้ศึกษาสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างองค์ประกอบด้านสติปัญญา ปัญหาส่วนตัว นิสัย และทัศนคติทางการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 11,75 คน พบว่านิสัยและทัศนคติทางการเรียน ร่วมกับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังกล่าวร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$) และเมื่อแยกนิสัยทางการเรียนและทัศนคติทางการเรียนออกเป็นตัวแปรคนละตัว

พบว่า ตัวแปรทั้งสองนี้ร่วมกับตัวแปรอื่น ๆ ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$) โดยที่นิสัยทางการเรียน มีขนาดของความสัมพันธ์สูงกว่าทัศนคติทางการเรียน จารุพร สูงสว่าง (2524:57) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2523 ในจังหวัดนครสวรรค์พบว่า ตัวทำนายที่ดีที่สุด ในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และวิชาวิทยาศาสตร์ คือ ระดับสติปัญญา นิสัย และทัศนคติทางการเรียน ตามลำดับ วาสนา พิทักษ์สาส์ (2527:44,57) ได้ศึกษาพบว่า นิสัยทางการเรียน ด้านการหลีกเลี่ยงการผลัดเวลาด้านวิธีการทำงาน และทัศนคติทางการเรียนด้านการยอมรับคุณค่าทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกองการมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร แต่ทัศนคติทางการเรียนด้านการยอมรับในตัวครู มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ยสะสมของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่

วัลลภา จันทร์เพ็ญ (2527:109-110) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร พบว่านิสัยในการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และต่ำเท่ากับ .25 และ .61 ตามลำดับ และทัศนคติทางการเรียนก็มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของนักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำเท่ากับ .40 และ .50 ตามลำดับ วิมล ตันสกุล (2528:87-91) ได้ศึกษาพบว่า นิสัยในการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ โรงเรียนวัดราชบพิธ และโรงเรียนวัดสังเวช มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .91 ถึง .41 ส่วนทัศนคติทางการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .17 ถึง .24 ($P < .05$) จันทร์ ดิยะวงศ์ (2528:74) ศึกษาพบว่า นิสัยทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตครูศาสตร์ชั้นปีที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .16 ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2529:44-45) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กับความสามารถทางการคำนวณเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ นิสัยในการเรียนและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่านิสัยในการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .28

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า นิสัยและทัศนคติทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงใช้นิสัยและทัศนคติทางการเรียนเป็นตัวแปรต้นในการศึกษาหาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาด้วย

2.5 ขึ้นทางสังคมของครอบครัว

นักวิจัยในต่างประเทศ สอมรับว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สภาพของครอบครัวที่ต่างกัน ย่อมปัญหาชีวิตต่างกันมนุษย์จำเป็นต้องแก้ปัญหาและปรับตัวให้เข้ากับสภาพชีวิต หรือสภาพแวดล้อมที่ต่างกันใน การปรับตัวและแก้ปัญหา นั้นมนุษย์จำเป็นต้องสร้างค่านิยม และวิถีชีวิตใหม่ขึ้น ดังนั้นสภาพครอบครัว อันหมายถึงฐานะทางสังคม ระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามารดาเป็นต้นที่มีความแตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้ค่านิยม และวิถีชีวิตคนเราต่างกันได้

โคสเตอร์ (Coster 1959 : 50-62) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า ขนาดของครอบครัว ความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์ และระดับการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

วอซเบิร์น (Washburn 1959 : 130-137) ได้ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของนักศึกษาที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ และเมืองเล็กหรือชนบท กับผลสำเร็จทางการศึกษา (Academic Performance) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาที่แตกต่างกัน 2 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาจากวิทยาลัยที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐตั้งอยู่ในเมืองเล็ก ๆ ซึ่งมีประชากรไม่หนาแน่นกับ นักศึกษาจากวิทยาลัยที่เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐตั้งอยู่ในเขตเมืองหลวง สุ่มเลือกนักศึกษามากลุ่มละ 100 ใช้เพศชายทั้งหมด ตัวแปรที่ศึกษาใช้ค่าเฉลี่ยของเกรดเฉลี่ยของนักศึกษา (2 เทอมแรก) ในชั้นปีที่ 1 เป็นตัวแปรตามส่วนตัวแปรอิสระ คือ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดามารดาแยกเป็น 5 ระดับคือ จบเกรด 6 จบเกรด 9 จบเกรด 12 จบมหาวิทยาลัยและจบปริญญาตรีหรือสำเร็จวิชาชีพ อาชีพของบิดามารดา และที่พักอาศัยในเขตเมือง (โดยที่คะแนนของที่พักอาศัยในเขตเมืองได้จากผลคูณของระยะทางที่นักศึกษา

อาศัยอยู่ห่างจากชุมชน คุณกับจำนวนปีที่อยู่อาศัยอยู่ก่อนเข้าวิทยาลัยแห่งนั้น

ผลการศึกษาพบว่าสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับผลสำเร็จทางการเรียนของนักศึกษา ทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่คะแนนระยะทางของที่พักอาศัยอยู่ห่างจากชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเกรดเฉลี่ย

บีดเวลล์ (Bidwell 1967 : 359-362) แสดงให้เห็นว่า ในสังคมอเมริกาฐานะทางสังคมของครอบครัวเป็นสิ่งที่ผลต่อความสำเร็จในการเรียนของบุตร

เวอร์ธิงตัน และแกรนต์ (Worthington and Grant 1968 : 7-10) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จทางการเรียน ที่รัฐยูทาห์ (Utah) ใช้บัณฑิตชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยยูทาห์เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตชาย 1,270 คน และนิสิตหญิง 990 คน องค์ประกอบที่ศึกษามี 11 ตัวแปร ได้แก่ เพศ รายได้ของครอบครัว จำนวนเด็กในครอบครัว คะแนนเฉลี่ย 4 วิชา (คือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ และธรรมชาติวิทยา) ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ ที่ตั้งโรงเรียนมัธยมตามสภาพทางภูมิศาสตร์ คะแนนจากแบบสอบ เอ.ซี.ที. (American Collage Testing) ความสำคัญในการตั้งเป้าหมายทางการเรียนทางวิชาชีพและทางสังคม การเลือกอาชีพในอนาคต โดยใช้เกรดเฉลี่ยในเทอมแรกของมหาวิทยาลัยเป็นตัวแปรตามจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน แบบ 2 ทางและ 3 ทาง พบว่านิสิตที่บิดามารดามีรายได้สูงและปานกลางได้รับผลสำเร็จทางการเรียน สูงกว่านิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า

ไรท์ และ บีน (Wright and Bean 1974 : 277-283) ได้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงพยากรณ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัย จำนวน 1,631 คน ตัวพยากรณ์ได้แก่ เพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดาและการศึกษาของมารดา ระแนความถนัดทางการเรียนด้านภาษาและคณิตศาสตร์ และเกรดเฉลี่ยในชั้นมัธยมศึกษา ตัวเกณฑ์คือ เกรดเฉลี่ย (GPA) ของนิสิตชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยผลการศึกษาพบว่า

1. ตัวแปรที่แสดงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ต่อกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หาคู่ของเพศชายและเพศหญิง แตกต่างกันอย่างน้อย และเพศ

ชายมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่าเพศหญิง

3. รายได้ของครอบครัว ซึ่งเป็นตัวแทนของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมใช้เป็น ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด

4. อาชีพของบิดา ได้แก่ อาชีพไม่ต้องใช้ทักษะและอาชีพที่ต้องใช้ทักษะ สามารถ พยากรณ์ได้ดีกว่าอาชีพที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว และอาชีพที่ต้องใช้วิชาชีพ

สรุปได้ว่า นิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงจะสามารถประสบผลสำเร็จในการ เรียนในวิทยาลัยได้ดีกว่านิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า โดยมีความตรงใน การพยากรณ์ของแบบสอบถามถนัดทางด้านภาษา (SAT - V) หรือทางด้านคณิตศาสตร์ (SAT- M) หรือเกรดเฉลี่ยในระดับชั้นมัธยมศึกษา จะเปลี่ยนแปลงไปตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างเกรดเฉลี่ยสะสมในระดับมัธยมศึกษากับเกรดเฉลี่ยของนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่ บิดามีรายได้น้อยกว่า 6,000 เหรียญ มีค่าเท่ากับ .166 ขณะที่นิสิตที่บิดามีรายได้ตั้งแต่ 14,000 เหรียญ และสูงกว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .377

วัฒนา พุ่มเล็ก (2512) ได้ศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูงกับความสามารถในการเรียนต่ำ ตัวอย่าง ประชากรคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 232 คน กลุ่มละ 116 คน ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรมและสังคม ได้แก่ความเป็นอยู่ของครอบครัว การศึกษาของบิดามารดา และฐานะทางบ้าน ของนักเรียนที่มี ความสามารถในการเรียนสูง มีความแตกต่างของนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2519) ได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบทั้ง ภายในและภายนอกโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ปีการศึกษา 2516 ของโรงเรียนทุกประเภททั่วประเทศ นักเรียนจำนวน 27,897 คน จากโรงเรียน 987 โรงเรียนและบิดามารดาหรือผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 1,974 คน ผลการศึกษา พบว่า ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม คืออาชีพของบิดามารดา เป็นตัวแปรที่สำคัญที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษา

สุรเดช ปนากุล (2520 : 49-50) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมใน

ครอบครัว กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ โดยใช่วิธีตัวอย่างประชากร เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 4 ปีการศึกษา 2518 จำนวน 415 คน จากภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบส่วนสภาพแวดล้อมใน ครอบครัว ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ จำนวนบุคคลในครอบครัว รายได้ โดยเฉลี่ยต่อปี ศาสนาที่ นับถือ การพูดและฟังภาษาไทยกลางร่วมกันอธิบายความแปรปรวน ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาได้ร้อยละ 12 โดยที่ตัวแปรด้านการพูดและฟังภาษาไทยกลางมีความสำคัญในลำดับ สูงสุดรองลงมาคือ ศาสนาที่นับถือและเพศตามลำดับ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523) ได้ทำการวิจัย เรื่ององค์ประกอบ บางประการที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ใช่วิธีตัวอย่างประชากร เรียนชาย และนักเรียนหญิงที่กำลังเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2520 ในโรงเรียน สังกัด กรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 109 โรงเรียน และ นักเรียน 3,873 คน สุ่มมาจาก 18 จังหวัดในภูมิภาคต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์พบว่า

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ อาชีพของบิดา การอ่านหนังสือ ความสูงของนักเรียน ภาษาพูดที่บ้าน การเคยเรียนซ้ำชั้น และผลการเรียนเดิม (ผลการเรียนชั้น ป.7) สำหรับผลการเรียนเดิมสามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน รัฐบาลได้ร้อยละ 23 แต่สามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนราษฎร์ ได้ร้อยละ 36

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพ ของการมัธยมศึกษา ตัวอย่างประชากร คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนที่เปิดทำการ สอนในปีการศึกษา 2526 จำนวน 255 โรงเรียน จาก 29 จังหวัด ทั้งนักเรียนชายและหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 18,364 คน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10,712 คน ผลการศึกษาในด้านผลสัมฤทธิ์ของการเรียนพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ 4 วิชาคือ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย ความรู้พื้นฐานทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.34, 9.73, 12.83 และ 18.96 ตามลำดับ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.54, 2.68,

และ 3.50 ตามลำดับ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการทั้ง 4 วิชาดังกล่าว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.09, 12.99, 15.74 และ 20.69 ตามลำดับ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.04, 3.95, 2.62 และ 2.99 ตามลำดับ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ใช่วิชาการได้แก่ ลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาและทัศนคติต่อการทำงานอาชีพ ของนักเรียนทั้งชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ มัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับที่น่าพอใจ กล่าวคือ มีคะแนนเฉลี่ย ด้านต่าง ๆ 9 ด้าน ตั้งแต่ 1.99 ถึง 2.55 และ 19.4 ถึง 2.56 ตามลำดับ

3. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.1 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการได้แก่ ระดับการศึกษา ของมารดา (.61) ระดับการศึกษาของบิดา (.59) อาชีพของมารดา (.39) ต้องช่วยงานบ้าน (.38) อาชีพของบิดา (.35) เคยเรียนชั้นอนุบาล (.32) อายุ (.31) เพศ (.29) ความถี่ในการเตือนให้อ่านหนังสือของผู้ปกครอง (.24) ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (.23)

3.2 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ อายุ (.79) ความถี่ในการช่วยงานทางบ้าน (.71) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (.69) ความถี่ในการเตือนให้ดูหนังสือ (.52) จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา (.49) ระดับการศึกษาของมารดา (.46) ระดับการศึกษาของบิดา (.44) ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปโรงเรียน (.35) ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง

3.3 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ ด้านทัศนคติต่อการทำงานอาชีพของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ อายุ (.58) ความถี่ในการช่วยงานบ้าน (.49) จำนวนสมาชิกของครอบครัว (.42) ผู้ที่นักเรียนพักอยู่ด้วย (.42) ระดับการศึกษาของมารดา (.38) และเพศ (.26)

4. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6

4.1 ตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการได้แก่ อาชีพของบิดา (.49) อาชีพของมารดา (.47) ระดับการศึกษาของบิดา (.46) ที่ตั้งของบ้านพักอาศัย (.42) ระดับ

การศึกษาของมารดา (.43) สาเหตุของการขาดเรียน (.37) มีผู้ช่วยเหลือในการทำการบ้าน (.30) ความถี่ในการบอกให้ดูหนังสือ (.25) ต้องช่วยงานบ้าน (.35) การเรียนซ้ำชั้น (-.36) เคยเรียนชั้นอนุบาล (.29) จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา (-.28) และเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปโรงเรียน (-.24)

4.2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร ได้แก่ อาชีพของมารดา (.39) ระดับการศึกษาของบิดา (.38) อาชีพของบิดา (.31) สาเหตุของการขาดเรียน (.29) ภาษาที่ใช้พูดที่บ้าน (.35)

4.3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ใช่วิชาการ ด้านทัศนคติต่อการงานอาชีพ ได้แก่ ระดับการศึกษาของบิดา (.53) จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา (.58) อายุ (.42) การเคยเรียนซ้ำชั้น (.40) มีผู้ช่วยเหลือในการทำการบ้าน (-.40) ลักษณะที่พักอาศัย (.38) ความถี่ในการต้องช่วยงานบ้าน (.43) ภาษาที่ใช้พูดที่บ้าน (.35) และเพศ (.27)

5. ตัวแปรที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

5.1 ตัวแปร ที่มีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการ ได้แก่ การศึกษาของมารดา และอาชีพของบิดาเฉพาะ การศึกษาของมารดาอย่างเดียว อธิบายได้ร้อยละ 37.5 ในขณะที่ตัวแปรทั้งหมด 11 ตัว ช่วยกันอธิบายได้ ร้อยละ 70.3

5.2 ตัวแปรที่มีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาของมารดาและเพศ เฉพาะอายุอย่างเดียว อธิบายได้ร้อยละ 63.6 ในขณะที่ตัวแปรทั้งหมด 8 ตัว ช่วยกันอธิบายได้ร้อยละ 73.4

5.3 ตัวแปรที่มีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ ด้านทัศนคติต่อการงานอาชีพ ได้แก่ สาเหตุของการขาดเรียนและเพศ (มีน้ำหนักความสำคัญเป็นอันดับที่ 7 และ 11 จากตัวแปรทั้งหมด 15 ตัว ที่ช่วยกันอธิบายได้ร้อยละ 64.9)

6. ตัวแปรที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนพระภิกษุสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

6.1 ตัวแปร ที่มีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาการ ได้แก่ การมีผู้ช่วยเหลือในการทำการบ้าน ความถี่ที่ผู้ปกครองบอกให้ดูหนังสือ อาชีพ

ของบิดาสาเหตุของการขาดเรียน (มีน้ำหนักความสำคัญเป็นอันดับที่ 1,2,10 และ 14 จากตัวแปรทั้งหมด 14 ตัว ที่ช่วยกันอธิบายได้ร้อยละ 79.4)

6.2 ตัวแปรที่มีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ใช้วิชาการเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ได้แก่ อาชีพของมารดา เป็นตัวแปรที่ถูกคัดเลือกเข้าในสมการทำนายเป็นตัวแรก และมีน้ำหนักความสำคัญเป็นอันดับ 1 จากตัวแปรทั้ง 4 ตัว ที่ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 27.8 (เฉพาะอาชีพของมารดาอธิบายได้ร้อยละ 15.7)

6.3 ตัวแปรที่มีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ใช้วิชาการด้านทัศนคติต่อการทำงานอาชีพ ได้แก่ การเคยตกซ้ำชั้น เศษ และภาษาพูดที่บ้าน (มีน้ำหนักความสำคัญเป็นอันดับ 3,3 และ 6 จากตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนทั้งหมด 7 ตัว อธิบายได้ร้อยละ 49.7)

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นว่าขึ้นทางสังคม หมายถึงสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อาชีพของบิดาและมารดา การศึกษาของบิดาและมารดา รายได้ของครอบครัว เป็นต้น เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์และสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งในระดับประถมมัธยมและอุดมศึกษา ผู้วิจัยสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นตัวแปรอิสระในการศึกษา ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย